



The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

**MOP MS MAKHANYA, MOGOKGO LE MOTLATSA
MOKHANSELARA**

YUNIBESITI YA AFORIKA

KAMOGELO: DIFITLHOLO TSA KGWEBO TSA MOKHANSELARA

**BOROBALO JWA IRENE COUNTRY,
MMILA WA NELLMAPIUS, IRENE**

10 MOTSHEGANONG 2019

Ke a leboga Motshwaramarapo, Ng Somadoda Fikeni: Molaodi wa Diporojeke tse di Kgethegileng le Moeletsi wa Motlatsa Mokhanselara, mo kantorong ya Motlatsa Mokhanselara

- Mokhanselara wa Yunibesiti ya Aforika Borwa, motlotlegi Ng Thabo Mbeki
- Mme Khanyakahle Mahlare, Molaodi wa Mokhuduthamaga: Tsweletso ya Setheo
- Badiri ba UNISA le batsayakarolo

- Ditokololo tsa setshaba sa kgwebo
- Bomme le borre

Ke le amogela ka diatla tsoopedi ba botlhe le go le leboga go tlotla kopo ya rona go tsenela Difitlholo tsa Kgwebo tsa Mokhanselara.

Le a itse, go na le puo ya bogologolo, e e tshegisang e e tsamayang ka mokgwa o o tshwanang le ona: “Ija, mothaka yono o na le diatla tse di khutshwane le dikgetsana tse dileele!” E dirisetswa go tlhalosa motho yo ka dinako tse tsotlhe a tsenyang ka mo gare ga kgetsana ya gagwe go dirisa tshelete. Seno ke puo e kgolo fa mongwe a kgalema setshaba go nna mmoloki le mokgobokanyi wa khumo, fela ga e diragadiwa ka makao a a tshwanang le a rona mo mosong ono. Ka jalo ntetle ke re ke tshepa gore ba botlhe le tlile ka dikgetsana tse di boteng thata, mme di tletse, le diatla tse dileele *thata!*

Ntetleng metsotso e e mmalwa fela go abelana bokao jwa ga jaana jwa rona mo UNISA, le gore go tlhodilwe go nna ga rona gore re fetole menagano ya rona le ditiragatso tsa rona go netefatsa e seng fela tsweletso ya rona, mme gape bokgoni jwa rona jwa go ntsha dialogane tse di nang le boleng jwa bokamoso jo bo sa itsegeng.

Diyunibesiti mo Aforika Borwa kwa ntle ga kganetso di na le kutlwalo le popego mo seelong se se botlhokwa ka diphetogo tse di leng teng

tša sepolitiki le ikonomi ya loago, mme seno se ka nna sa tšwelela ka bokhutlo jo bo sa bonagaleng mo pontsheng. Ka jalo go botlhokwa mo go rona jaaka boeteledipele jwa Yunibesiti, go ipaakanyetsa ditiragalo fa re kgarathela ka nako e le nngwe go tšweletsa, le gape go godisa, boleng le botswerere mo kgwebong ya motheo ya go ruta le go ithuta, patlisiso le boitshimololeli le thulaganyo ya setšhaba. Re tšhwanetse go ntsha baithuti ba ba tla nang le bokgoni go tsamaisa le go tšwelela mo go se se bidiwang Phetogo ya Intaseteri ya Bone! Mme kwa yunibesiting saese le tharaano ya Yunibesiti ya Aforika Borwa, e e kwadisang nngwetharong ya baithuti ba Aforika Borwa ba botlhe, seno se tšhagisa kgwetlho e e tšwelelang, e e raraaneng, e e batlang menagano ya phetogo le boitshimololeli.

Moporesitente wa maloba Jacob Zuma o ne a itsise ka 16 Sedimonthole 2017 fa puso e tla bo e itsise thuto e kgolwane ya go seduelelwe e e etleetswang ka botlalo le katiso ya bahumanegi le Baaforikaborwa ba boemo jwa badiri ka 2018, e tla ntsha setlamo mo tseleng le go tlogela badiri ba yunibesiti le baithuti ka go tšhwana ka mokgwa wa tšhakatlhakano ka mokgwa le boleng jwa tiragatso ya yona. Seno se tšhagisitse go boeletswa ga DHET *Bursary Scheme* (NSFAS), se ga jaana se nnang le mofuta mongwe wa tšhwaragano le nonofo, mme se mongwe a se belaelang, e tla nna tiro mo tšweletsong ya fa tiragalo ya sepolitiki e e tšwelelang, mme e na le tšhaloso e kgolo

e e leng malebana le go batla go itse gore ke baithuti ba rona ba ba tla amogelwang ke boemo (ma) jwa ketleetso.

Ka nako e le nngwe, re emetse go kwadisa Letlhomeso la Ketleetso semolao, le le lekanyetsang go feleletswa ka 2020, mme ka tlhaloso e nnye mo ntlheng eo go le jalo. Seno se kaya gore jaaka diyunibesiti re na le “go tsamaisa mekorwana ya rona” go fitlhelela tiro e e neng e setse e feditse. Ka jalo, fa letlhomeso la ketleetso le lentshwa le sa ntse le tlile go kwadisa semolao, re setse re itemogela go ya kwa tlase gape ga ketleetso le ketleetso ya rona e ka nna ya fokotsega ka bokana ka 25% gangwe fa letlhomeso le lentshwa le diragadiwa. Re tshwanetse, ka jalo, go ela tlhoko gore seno ke ponelopele ya tekanyetsokabo ya rona le go bontsha dikao.

Ka go tsweletsa, dipalo tsa ikwadiso tsa pele di bontsha gore re tla bo re fetisa kelo ya ikwadiso ya rona jaaka e beilwe ke DHET. Ka gongwe lengwe la mabaka a seo ke palo e e kwa godimo ya kgorogelo ya baithuti mo thulaganyong ya gore ke bomang ba ba tla nonofelang thuto e kgolwane ya go se duelelwe le boitseme jwa baithuti ba bangwe go duela ditefelo tsa bona fa e le gore ba nonofetse thuto ya go se duelelwe kgotsa e e etleetswang. Re tla bo ka jalo re dira ditshetshereganyo fa fela re isitse dipalo kwa tlase, fela ke gore e sa ntse e le ka pele thata go dira diphitlhelelo tse di feletseng tse dingwe

le dingwe. Fela fa go ntse go le jalo, re tshwanetse go amogela ka ditshetele diikwadiso tse di feteletseng tsa baithuti ba ka mokgwa o mongwe ba ka dirang ketleetso, go sa kgathalesege setlhopha seo se welang mo go sona – jaaka ditlamorago tsa ntlha ya gore DHET e re rotloetsa go amogela baithuti ba ba nonofileng ba botlhe!

Dintlha tse pedi tseno tsa ditefelo le ketleetso (magareng ga bontsi jo bongwe) di na le dikgolagano tsa ditshetele tse di masisi mo go rona jaaka yunibesiti: go ya ka lotseno; nonofo ya dithulaganyo le dikgono tse di golagantsweng le ditlhokego jaaka tshegetso ya baithuti le tlhabololo ya dikago; le go ya ka mofuta wa tekanyetsokabo ya gore re tshwanetse go dira eng go tsamaisa se se bonagaleng se leng thata seno le tikologo e e sa iketlang. Ka go gaisa nka re mmogo re le ba Lefapha re tla bo re fitlhelela le go diragatsa ditharabololo tse di lebelo thata le tse di kgonang go diragala mo ketsaetsegong ya rona, mme go botlhokwa thata go lemoga gore ditheo tse di nang le dipalo tse dintsi tsa baithuti ba ba kgethegang mo thutong e e sa duelelweng ba ne ba na le kutlwalo thata. UNISA e kwa pele thata mo magareng ga tsona.

Ka ponagalo ya matshosetsi a magolo mo UNISA ke lotseno lo lo yang kwa tlase, mme seno se kaya gore re tshwanetse go leba thulaganyo e e kopantsweng ya paka e teletsana, e e tshwanetseng go tshegetswa le go diragadiwa ka mekgwa e e itsegeng ya setlamo le bogotlhe le

patlisiso. Gape re tla netefatsa gore sente nngwe le nngwe e e abetsweng e tla netefatsa “modumo wa ditshetele” wa UNISA go ya ka ditshetele tse di dirisitsweng le dipoelo. Re tshwanetse go bontsha mosola wa tshetele go kaya go netefatsa gore re na le ditlhokego tse di maleba tsa dikabo tsa ditshetele. Mme re tshwanetse go se nne le molemo mo go lebelelele le go tlhotlhwa fatseng, go tshola beng ba diporojeke mo maemong a a maleba a boikarabedi.

Mme gape go kaya gore re tshwanetse re diragatse ka mmatota mo go direng lotseno lwa karolo ya boraro. Ga se rona fela mo go seno. Ke tiro ya pele ya setlamo e e buawang ka botlhokwa jo bo tshwanang go netefatsa maemo a magolo thata mo ditheong tsa rona, tseo ka setso (go ya ka boikarabelo jwa kanaanelo) re se nang dithulaganyo kgotsa go ya ka dikgono tse di batlegang le bokgoni, go tsepama mo lotsenong lwa karolo ya boraro ka seelo. Seno se a fetoga, mme ka bonako! Ga jaana, kakanyo ke go dira komiti e e ikemetseng ya setlamo se sentshwa mo kgwebisanong, se se welanang ka kgarametso e kgolo kwa DHET mo setlhogong, ka puisano e e maatla ya gore go ka agiwa jang setso sa kgwebisano mo ditheong tsa rona.

UNISA e tla nna karolo ya puisano eo, mme fa go ntse go le jalo, re tshwanetse go tswelela go ya kwa pele ka ditlamorago tsa rona go etleetsa dikokomana tseno ka bopakakgwebo. Mo nakong ya paka e

khutshwane, re tshwanetse re kokoanye matlole a a lekaneng go neela *mosamo* kgotsa *sesireletsi* kgatlhanong le tefelo e e sa solofelwang kgotsa ditlhabololo tsa ketleetso le go kokoanya tlhokego ya matlole a ditlhabololo tsa dikago tsa rona. Fa re dira seno, re tla bo re ikgolagantse le go baya motheo o o maatla ka bopakakgwebo e e matlhagatlhaga le ya boitshimololeli e e tla tswelang UNISA mo go bonagalang mo pakeng e teletsana.

Re setse re dirile setlamo, Unisa Enterprise (Pty) Ltd, e e ikaeletseng go dira lotseno lo lo lekaneng, magareng ga tse dingwe, go tsholetswa le go dira bokapitalise mo bokgoning jwa rona jwa borutegi le dikumo, mme re dumeletse thulaganyo e ntshwa e e dirang bolaodi jwa semolao jo bo tla tsweletsang dikgolagano ka matlhagatlhaga, ditumelelano le dikonteraka, ka lebaka le le tlhamaletseng la go dira lotseno le go oketsa bokgoni le mafelo a tirisanommogo a a leng teng a a tshwanang le boitlhagiso jwa *Sekao sa Quadruple Helix*. Seno ke sekao sa go golega bokgoni jwa puso, patlisiso le ditheo tsa saense, ditlamo le baagi, go ya kwa dipholong tsa bokhutlo tse di eletsegang. Ke boitlhagiso jwa motsayakarolo jwa bontsintsi jo re dumelang gore bo tla rebola se re se batlang. Re setse re itumeletse katlego e e siameng thata, mme ke boitlhagiso jwa tirisanommogo joo re bo tsweletsang ka kutlwalo.

Difitlholo tse dintle tseno di emela maiteko a mangwe a Yunibesiti ya rona ya go tswelletsa boemo jo bo tswelelang jwa boikaego ka ditshelete tse di tla bong di re kgontshang go tswelletsa ponagalo ya rona le mo ketsaetsegong ya sepolitiki le ditshelete.

Bomme le borre, tikologo ya ga jaana e beile boikarabelo jwa bongwe mo setheong sa yunibesiti le Yunibesiti ya Aforika Borwa, bogolosegolo go beilwe mo goreng re bonagala ka gantsi jo bo jaana, go nna tsholofelo ya bona fela ya bokamoso jo bo botoka. Jaaka batho ba kgwebo le lona le golagantswe ke kabelano ya go aga gape naga e e phatlaletseng le setshaba. Nka se nagane ka mokgwa o o tlhamaletseng thata le o o ungwelang wa lona go dira seno go na le ka thuto. Dikabelano tsa lona mo Unisa di tla nna peeletso e e tlhamaletseng mo bokamosong: mo dikokomaneng tsa bokamoso, baeteledipele ba ka moso, le kgolo ya bokamoso le tlhabololo ya naga ya rona.

Ke a leboga.